

Universell utforming – noe for alle

Her er det både trapp og heis som sikrer tilgjengelighet. Bildet er fra Sandvika ved Statens Hus. Foto: Hans Petter Olsen

I oktober utgis et nytt hefte om Universell utforming av Norsk Kommunalteknisk Forening. Lov- og forskriftskrav er viktig. Men enda viktigere er kommunenes engasjement og forståelse for universell utforming. Vi håper at veiledningsheftet kan bidra til at enda flere kommuner tar tak i universell utforming som et kommunalt satsingsområde og ikke bare fordi det er lovpålagt.

BAKGRUNN

NKF har utviklet et temahefte om universell utforming for alle de kommunaltekniske fagområdene.

- Heftet er delvis finansiert av Miljøverndepartementet via Deltasenteret.
- Vi håper at heftet vil være et praktisk hjelpemiddel i kommunenes arbeid med universell utforming, og bidra til større grad av tverrfaglig tilnærming.
- Heftet retter seg først og fremst til kommuner som ikke har jobbet aktivt med universell utforming tidligere.
- Det er lagt mest vekt på hvordan kommunene kan jobbe tverrfaglig med universell utforming, og hvordan kommunene kan bruke kvalitetssikringsverktøy for å sikre gode rutiner for å innarbeide universell utforming på de ulike fagområdene.
- Heftet gir også tips om hvor det finnes mer aktuelt stoff ved at det er lagt inn henvisninger til aktuelle nettsider.
- Rådgiver Hans-Petter Olsen fra Gjøvik kommune har fungert som fagsekretær og har ført temaheftet i pennen. Sivilarkitekt Bengt Næspe arbeidet med heftet i en innledende fase, og har bidratt med å utforme eksempel for kvalitetsstyring.
- I tillegg har det vært mange andre bidragsytere i dette viktige, men til dels vanskelige nybrottsarbeidet.
- Vi retter en stor takk til NKFs fagfora, pilotkommunene for universell utforming, enkeltpersoner og enkeltkommuner som har kommet med innspill.

Heftet kan bestilles via vår nettside www.kommunalteknikk.no

Av Hans Petter Olsen, prosjektleder for universell utforming i Gjøvik-regionen og fagsekretær for temaheftet

Kommunalt hovedansvar

Universell utforming har fått en sentral plass i den nye plan- og bygningsloven og i ny teknisk forskrift. Kommunene har hovedansvaret for å følge opp disse kravene. Kommunene har videre et spesielt ansvar for å følge opp plikten til universell utforming som følger av antidiskrimineringsloven i egne bygg og anlegg.

Samme funksjonskrav – mange løsninger

De nye lovene og forskriftene legger opp til å heve minstestandarden for alle typer bygg og anlegg. Funksjonskravene er de samme, men løsningene kan variere. Det som er en god løsning i Stavanger er ikke nødvendigvis like god i Båtsfjord på grunn av helt andre klimautfordringer.

Ulike nivå i ulike bygg

Teknisk forskrift vil alltid representere et minimumsnivå som skal oppfylles i alle bygg og anlegg. I mange tilfeller er det godt nok. I mange kommunale bygg og anlegg vil det likevel være nødvendig å gå ut over dette minstenivået for å få funksjonelle bygg som er tilpasset brukergruppens behov.

Det sier seg sjøl at sjukehem og omsorgsboliger faller i denne gruppa.

Men også i skoler må en ta høyde for at enkeltbrukere kan komme til å stille ekstra høye krav til tilgjengelighet.

Det er derfor viktig at kommunene har et bevisst forhold til at universell utforming kan bety ulike nivå i ulike bygg og anlegg.

Tverrfaglig samarbeid er nøkkelen

Universell utforming forutsetter kunnskap om mangfoldet i befolkningen. Universell utforming innebærer at personer med funksjonsnedsettelser blir inkludert når ordinære løsninger blir utformet.

Dette er ei tverrfaglig utfordring som forutsetter informasjon, kunnskap, samarbeid, rutiner og kvalitetssystem som sikrer at hensynet til universell utforming blir ivaretatt på riktig måte og på riktig tidspunkt i prosessene.

Gode råd tidlig

Gode råd på riktig tidspunkt er både godt og billig for fattige kommuner.

All erfaring tilsier at jo tidligere i prosessen hensynet til universell utforming blir tatt inn, dess mindre blir merkostnaden. Det som alltid er dyrt er å rette opp feil i etterkant og derfor blir det sjelden gjort.

Personalet har mye kunnskap

Barnehage- og skolepersonalet vet ofte mye om problemene som oppstår når funksjonshemmede barn skal fungere i bygg og utemiljøer som ikke er tilrettelagt. Renholdspersonalet vet mye om hva

som skal til for å forenkle renholdet og dermed redusere problemer med dårlig innemiljø.

Helsefaglig personell kjenner til hva det koster med individuell tilrettelegging.

Ikke minst kjenner råd for funksjonshemmede til hva som skaper hindringer i hverdagen for personer med nedsatt funksjonsevne.

Ved å trekke inn slik og annen relevant kunnskap tidlig nok i prosessene er det mye å spare for kommunene.

Kunnskap er nødvendig

Men tradisjonelt kommer denne typen faginnspill ofte i høringsrunden. Da er det som regel for sent til at man kan få til annet enn mindre justeringer uten at kostnadene blir for store.

Råd for funksjonshemmede og kommunale

faggrupper som ikke sjøl jobber med kommunale plan- og byggeprosesser, mangler ofte kunnskap om dette. For å kunne komme med gode innspill på riktig nivå til riktig tid trenger de mer kunnskap om slike prosesser.

På den andre sida trenger de som har ansvar for kommunale plan- og byggeprosesser kunnskapen som disse gruppene kan bidra med for å sikre gode resultater.

Kompliserte prosesser

Byggeprosesser er kompliserte, går over lang tid og involverer mange aktører med ansvar for hver sine deloppgaver og med ulikt kunnskapsnivå om universell utforming.

I slike kompliserte prosesser kan gode intensjoner lett bli borte i prosessen fra planlegging, til prosjektering og bygging. Det er nok at det svikter

hos en av aktørene for at hensynet til universell utforming blir tilside-satt.

Viktig med gode verktøy

Et viktig tiltak er følgelig å få på plass et enkelt og funksjonelt kvalitetssystem som viser hvem som er de ansvarlige og hvilke punkter i prosessen som skal sjekkes med hensyn til universell utforming.

Det er ikke nok å tilføre alle som arbeider med byggeprosesser tilstrekkelig kunnskap om universell utforming.

Denne kunnskapen kan lett smuldre bort dersom den blir for

Enkel heis sikrer tilgjengelighet til fritidsbåter i Mandal. Foto: Hans Petter Olsen

Foto: Hans Petter Olsen

personavhengig og noen av dem blir byttet ut eller slutter.

Derfor er det viktig å etablere gode verktøy og gode rutiner for styring av prosessene for å redusere personavhengigheten.

Er en strategi

Universell utforming er en strategi for å sikre at flest mulig kan klare seg sjøl lengst mulig uten behov for ekstra tilrettelegging.

Det er en strategi for å gjøre hverdagen enklere for alle med funksjonsnedsettelse, men også for alle andre som midlertidig eller permanent møter uoverstigelige hindre i dagliglivet.

Universell utforming er derfor en viktig strategi for å møte eldrebølgen. Kommunene har følgelig en sterk egeninteresse i å satse på universell utforming.